

ECN 120 – Makroøkonomi I H2023

Tirsdag 19. desember 2023, kl 14:00-17:30 (3,5 timer)

Dette er oppgavene for del 2+3.

Verktøy:

C3: alle typer kalkulatorer, alle andre hjelpemidler - inkludert digitale
Det er ikke tillatt å motta hjelp under eksamen fra andre

Fagansvarlig: Eirik Romstad.

Ekstern kontrollør av oppgaveteksten: Bjarne Ytterhus, Handelshøyskolen BI

Tekniske problemer på eksamen meldes IT (tlf.6723 0555)

Problemer med å levere denne delen av eksamen: [Skjema for teknisk support](#)

Bruk av ChatGPT og tilsvarende verktøy er tillatt når eksaminanden oppgir å ha brukt slike hjelpemiddel. Reint eller tilnærma reint sitat av svar laga med slike verktøy fører til 40% trekk i oppnådd score på spørsmålet (eks. 7 poeng i score og referert bruk av slike verktøy gir 4,2 som rundes ned til 4 i sensurert score). Omfattende ureferert bruk av slike verktøy kan føre til at eksamensbesvarelsa blir underkjent og i ekstreme tilfelle at det reises tiltale om plagiat. NMBU har rutiner for maskinell kontroll for plagiat og bruk av sitat.

Les følgende instruksjer nøye:

- Eksamen har tre hoveddeler (maks poeng og anbefalt tid): (1): 40 fleirvalgsspørsmål (40 poeng, 75 minutt), (2) fem grafiske analyser (30 poeng, 60 minutt), og (3) fem kortere spørsmål (30 poeng, 60 minutt). **Totalt antall poeng er 100. Sett av nok tid på slutten for å laste opp PDF til WiseFlow.**
- For hvert spørsmål skriv teksten rett inn i svararket (i Word-fila dere finner på WiseFlow sammen med denne oppgaveteksten i PDF). Viss du ikke kan svare på et spørsmål, la spørsmålet stå ubesvart. **Du skal ikke slette spørsmål du ikke har svart på** (for det gjør det lettere både for deg og meg å holde oversikten, og for deg å gå tilbake og svare på et spørsmål du ikke har svart på).
- For å svare på enkelte spørsmål må du kanskje tegne en figur. Den kan du tegne for hand, ta et bilde med mobilen din, og så lime inn på rett sted i dokumentet, ELLER du kan bruke et tegneprogram på PCen din og lime figuren inn. Korte kommentarer til figuren kan skrives inn med håndskrift på bildet av figuren. Meir utførlige kommentarer til figuren – skriv inn med PC på rett sted.
- Noen farger gjengis dårlig på bilder. Bruk derfor helst svart eller blå penn for figuren, og trenger du ei ekstra farge, bruk rød. Ikke bruk grønn for det er ei farge som vises dårlig på bilder.
- Merk alle akser og alle linjer og felt i grafene.
- Sett av tid til å konvertere dokumentet ditt til PDF før du laster opp i WiseFlow.

Spørsmåla til del 2 starter på neste side. Del 3 følger etter del 2.

DEL 2: GRAFISK ANALYSE (30 POENG)

Det er fem oppgaver i denne delen. Hvert delspørsmål er verdt 2 poeng. **Merk aksene og kurvene tydelig.** For delspørsmål (a), tegn en figur. I delspørsmål (b) og (c), bruk figuren du tegna i (a), marker det som skjer i figuren med bokstav for delspørsmålet (B og C). Når du er ferdig med å tegne figuren, ta et bilde av figuren og lim inn på rett plass. Skriv verbal tilleggsanalyse på PC.

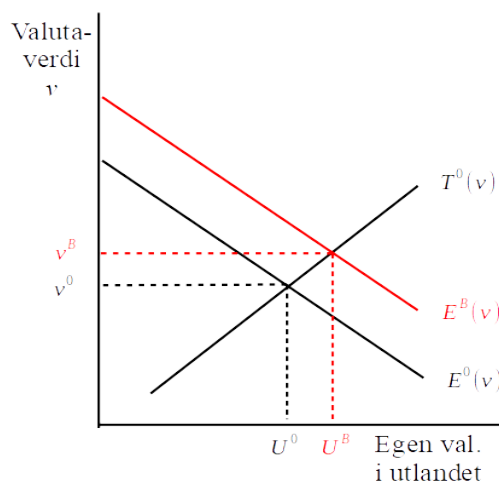
2-1. Valutamarkeder og pengepolitikk

- (a) Tegn inn de kurvene som beskriver et vanlig valutamarked, gi namn på kurvene og aksene. Marker markedsliekevekta.

Svar: Likevekta er $\{v^0, U^0\}$.

- (b) Forklar kort hva som skjer i dette valutamarkedet når sentralbanken auker styringsrenta. Tegn inn denne effekten i figuren fra (a) og marker den nye markedsliekevekta.

Svar: Når sentralbanken auker styringsrenta auker investeringsetterspørselen fra utlandet (når den risikosjusterte avkastninga er høy nok). Kjøp av aksjer og investering i Norge $\implies$ auka etterspørsel etter landet sin valuta $\implies$ etterspørselskurva skifter til høyre med resultat: Høgere valutaverdi og meir NOK i omløp i utlandet: $\{v^B, U^B\}$.

- (c) Uavhengig av svaret i (b), anta at verdien av valutaen til et land svekkes. Hvordan påvirker det forbrukerne/husholdningene og næringslivet i dette landet? Grunngi kort.

Svar: Forbrukerne/husholdningene får redusert kjøpekraft fordi importerte varer blir dyrere. Denne gruppa taper dermed på lågere verdi av egen valuta.

For næringslivet er det to effekter som er spesielt framtreddende:

(i) K-sektor (som eksporterer varer/tjenester til utlandet eller bedrifter som konkurrerer med importører av varer/tjenester) får bedre vilkår fordi norske varer blir relativt sett billigere sammenlikna med man selger leverer til, og fordi importerte varer/tjenester blir dyrere (= fordel norske produsenter).

(ii) Bedrifter som importerer innsatsfaktorer til egen produksjon retta mot de innenlandske markedene får forverra vilkår sammenlikna med bedrifter som baserer meir av produksjonen på innsatsfaktorer produsert innenlands.

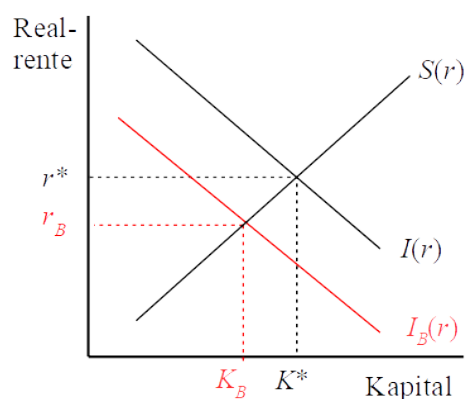
2-2. Kapitalmarkedene under en nedgangskonjunktur (konjunkturutsiktene svekkes)

- (a) Tegn inn de kurvene som beskriver et vanlig kapitalmarked, gi namn på kurvene og aksene. Marker markedsliekevekta.

Svar: $\{r^*, K^*\}$

- (b) Tegn inn hva som skjer i dette kapitalmarkedet når bedriftene observerer at mengda varer på lager auker. Marker den nye markedsliekevekta.

Svar: Aukende varelager $\implies$ mindre salg av varer $\implies$ mindre investeringer $\implies$ investeringskurva flytter til venstre til $I_B(r)$, noe som gir ny likevekt $\{r_B, K_B\}$.

- (c) Forklar hvorfor den effekten du har identifisert i (b) kan forsterke nedgangskonjunktoren på kort sikt.

Svar: Lågere investeringer fører til at samla etterspørsel også faller. Dette ser vi fra nasjonalregnskapslikninga der høgresida viser samla etterspørsel: $Y + M = C + I + G + X$. Fordi bedriftene reduserer produksjonen (husk større mengde varer går til lager med null i inntekt), svekkes også tilbudssida og BNP faller.

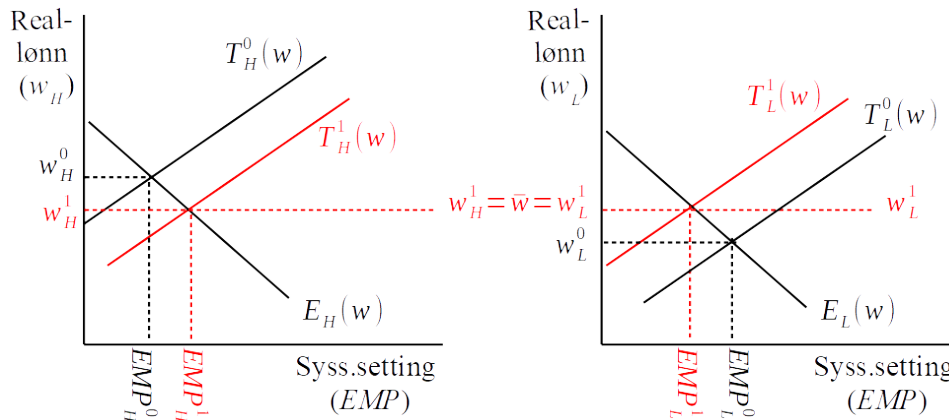
Merknad: Fallende investeringer kan mao. bidra til ny likevekt med lågere *BNP/innbygger*.

2-3. Arbeidsmarkeder, arbeidskraftsmobilitet og omstilling

To arbeidsmarkeder, H og L, krever omtrent samme kompetanse. Det er høyere reallønn i arbeidsmarked H enn i arbeidsmarked L.

- (a) Tegn en figur som beskriver den opprinnelige situasjonen i de to arbeidsmarkedene før arbeidstakerne flytter på seg. Sett navn på aksene og kurvene. Marker markedslikevektene.

Svar: Svarte streker illustrerer situasjonen før arbeidstakerne flytter til det arbeidsmarkedet med høyest reallønn (her H): $w_0^H > w_0^L$. Likevekta i arbeidsmarked H er $\{w_0^H, EMP_0^H\}$, mens likevekta i arbeidsmarked L er $\{w_0^L, EMP_0^L\}$.

- (b) Forklar hvordan arbeidskrafta flytter på seg og de nye markedslikevektene? Kommenter hvorfor reallønna i de to arbeidsmarkedene i teorien bør bli lik når kostnadene er null med å skifte jobb og eventuelt flytte.

Svar: Arbeidstakerne flytter til arbeidsmarkedet med høyest opprinnelig reallønn, dvs. fra L til H. Dette gir færre ansatte i L, noe som vises ved at tilbudskurva for arbeidskraft skifter til venstre fra $T_L^0(w)$ til $T_L^1(w)$ og reallønna i L auker.

Når ansatte fra L flytter til H, får vi et skift til høyre i tilbudskurva i H fra fra $T_A^0(w)$ til $T_A^1(w)$ og reallønna i H synker. Denne flyttestrømmen fortsetter til reallønna er lik i de to arbeidsmarkedene, dvs. $w_H^1 = \bar{w} = w_L^1$.

- (c) (i) På hvilke måter er denne enkle modellen av arbeidsmarkedene relevant i makroøkonomi?
 (ii) Hvordan kan dette rammeverket brukes for å kritisere Frontfagsmodellen?

Svar: (i) Modellen illustrerer at forskjeller i reallønna fører til at folk skifter jobb så lenge disse forskjellene er større enn kostnadene med å skifte jobb/flytte på seg. Lønnsforskjeller driver med andre ord omstilling ved at folk flytter fra sektorer eller regioner med lågere til høyere reallønn.

(ii) I Frontfagsmodellen forhandler K-sektor før S-sektor, og setter ramma for de sentraliserte lønnsoppgjøra. Dette fører til små lønnsforskjeller mellom sektorene og dermed redusert omstilling.

Merknad: Tilhengere av Frontfagsmodellen argumenterer med at den er viktig for å hindre for stor lønnsvekst i S-sektor. Ei slik forståelse kan være litt naiv fordi en nedgang i K-sektor og dermed redusert eksport/auka import fører til at den norske krona svekker seg. Det kan gi større grunnlag for lønnsvekst i K-sektor. På den andre sida, så kan ei sterkt svekka krone føre til et velferdstap fordi importerte varer blir dyrere og kjøpekrafta faller. Kort oppsummert: En god illustrasjon på betydninga av å analysere ulike bytteforhold i økonomien.

2-4. Sviktende innenlandsk matproduksjon

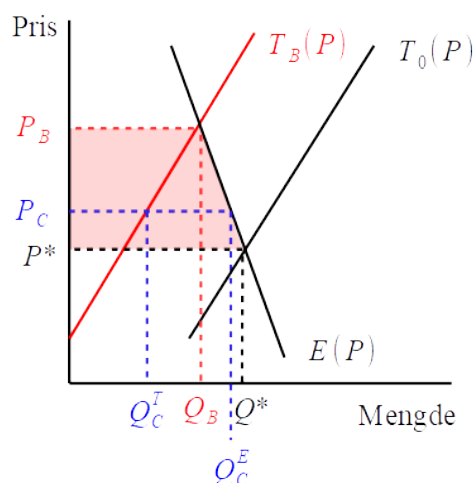
Et land som normalt er sjølforsynt med mat, opplever en uventa og sterk nedgang i mengda egenprodusert mat.

- (a) Tegn en graf som illustrerer markedet for matvarer i et normalår. Sett navn på aksene og kurvene. Illustrer den opprinnelige markedslikevekta for matvarer i landet. Kommenter helninga på relevante kurver.

Svar: Matvarer er ei nødvendig vare slik at etterspørselskurva er bratt (låg egenpriselastisitet). Markedslikevekta et normalår er $\{P^*, Q^*\}$ (svarte streker og tekst).

- (b) Vis grafisk at den sviktende innenlandske matproduksjonen i figuren du tegna i (a) fører til høgere matpriser, og skriv den nye likevekta. Marker endringa i konsumentoverskott.

Svar: Høgere matpriser innebærer at $P_B > P^*$ i den nye likevekta $\{P_B, Q_B\}$. Dette skjer ved at tilbudskurva skifter til venstre. Endringa i konsumentoverskott er det røde feltet (= arealet under etterspørselskurva og mellom prisene P^* og P_B).

- (c) Hvilke virkemiddel bør regjeringa sette inn for å møte utfordringene som høgere matpriser skaper som følge av den uventa nedgangen i den innenlandske matproduksjonen?

Svar: (i) Importere matvarer fra utlandet viss verdensmarkedsprisen er lågere enn den høge prisen som følge av den innenlandske produksjonssvikten (i figuren jeg har tegna: $P_C < P_B$). Summen av import og innenlands produksjon er $Q_C^E = E(P_C)$. (ii) Kompensere forbrukere som fortsatt kan slite (f.eks. minstepensjonister, barnefamilier, studenter og de som mottar trygd) viss importprisen er mye høgere, dvs. $P_C \gg P^*$. Viss alle forbrukerne mottar prisstøtte lik prisforskjellen $P_C - P^*$, svekkes insentivene for å tilpasse seg til høgere priser og importen må auke med $Q^* - Q_C^E$ for at det skal bli likevekt.

Merknad: Hvor stor skal importen være? Skal den være $Q_C^E - Q_B$ eller $Q_C^E - Q_C^T$? Vanligvis ville vi si det siste, men fordi (deler av) maten allerede f.eks. korn, allerede er produsert og man ikke får eksportert $Q_B - Q_C^T$ med fortjeneste, kan det være samfunnsøkonomisk lønnsomt å selge $Q_B - Q_C^T$ på det innenlandske markedet til prisen P_C og betale bøndene P_B for hele eller deler av mengda $Q_B - Q_C^T$. Dette vil delvis kompensere bøndene for inntektsbortfall som følge av produksjonssvikten, og er litt av bakgrunnen for den norskeordninga med avlingsskadedtrygd.

2-5. Forbruk, optimistiske forventninger og konjunkturpolitikk

Den makroøkonomiske konsumfunksjonen med uspesifiserte parameterverdier skrives ofte som $C = a + b(Y - T) = a + bY^d$. En måte å skrive de spesifiserte parameterverdiene på er f.eks.

$C_i = a_i + b_i(Y - T)_i = a_i + b_iY^d$ der i er merkinga (indeksen). Vi dropper ofte merking (indeksing) på parametre som ikke endrer seg.

(a) (i) Forklar de forskjellige delene av denne funksjonen.

(ii) Tegn denne funksjonen med spesifiserte (indekserte) verdier slik at det private forbruket blir C_{LV} , som gir likevekt i økonomien. Merk aksene og funksjonen.

Svar: (i) a , det nødvendige basisforbruket endrer seg ikke som følge av konjunkturpolitikk og trenger ikke å merkes. b_0 er marginal konsumtilbøyelighet, og Y_0^d er disponibel inntekt.

(ii) For at det skal være likevekt må funksjonen for det private forbruket, C_0 for den tilhørende disponible inntekta, Y_0^d (de svarte strekene).

(b) (i) Vis virkningene på konsumfunksjonen av meir optimistiske forventninger.

(ii) Forklar hvorfor det private forbruket auker når vi forutsetter at den disponible inntekta ikke endrer seg?

Svar: (i) Se figur. (ii) Meir optimistiske forventninger $\implies$ den marginale konsumtilbøyeligheta auker, her $b_1 > b_0 \implies$ konsumfunksjonen (rød linje) $C_1 = a + b_1Y^d$ blir noe brattere.

Ved den samme inntekta Y_0^d , blir det private forbruket derfor høgere.

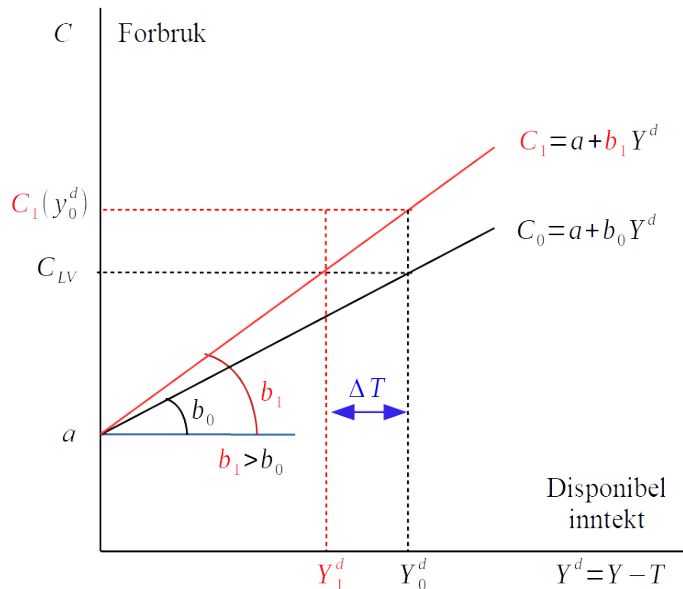
(c) Sett at økonomien allerede er ved full kapasitetsutnyttning, dvs. produksjonsgapet er null.

(i) Vis grafisk i figuren du har tegna hvor mye skattetrykket må auke for at det private forbruket skal bli like stort som likevektsforbruket C_{LV} .

(ii) Hvordan kan en auke i styringsrenta bidra til samme resultat?

Svar: (i) Ved skatteauken ΔT (blå pil i figuren jeg har tegna). Forklaring i forhold til figuren jeg har tegna: Da er $C_1(y_1^d) = a + b_1Y_1^d = a + b_1(Y_0^d - \Delta T) = a + b_0Y_0^d = C_0(y_0^d) = C_{LV}$.

(ii) Høgere styringsrente fører til at den marginale spareraten, s , auker. Når s auker må den marginale konsumtilbøyeligheta b gå ned. Dette følger av identiteten $s + b \equiv 1$.

DEL 3: KORTE SPØRSMÅL MED UTREKNINGER, GRAFISK ELLER VERBAL ANALYSE (30 POENG)

Det er fem oppgaver i denne delen. Hver oppgave er verdt 6 poeng (hvert delspørsmål er verdt 2 poeng). Viss du meiner at vesentlige opplysninger mangler eller er utelatt fra oppgaveteksten for å kunne svare på en klar måte, start svaret ditt med å **skrive ned de forutsetningene** du trenger for å gi et klart svar. På noen av oppgavene er det mulig at en enkel figur eller et eksempel kan gjøre det lettere for deg å svare klart.

3-1. Arbeidsmarkeder og utenforskap

Utenforskap innebærer bl.a. at folk ikke klarer å komme inn i lønna arbeid. I Norge og fleire andre rike land ser vi at stadig fleire sliter med å skaffe jobb. Dette kan bidra til at den potensielle velferden målt som *BNP/innbygger* vokser mindre enn den ellers ville ha gjort.

(a) (i) Forklar hva *BNP*, *B*, *EMP* og *N* står for i formelen $\frac{BNP}{B} = \frac{BNP}{EMP} \frac{EMP}{N} \frac{N}{B}$. For å gjøre diskusjonen av utenforskap lettere, vurder hvordan du velger å definere variablene.

(ii) Forklar hvordan de tre brøkene til høyre for er-lik tegnet representerer. Hvilke(n) del(er) av formelen fanger opp utenforskap? Forklar kort.

Svar: (i) *BNP* = bruttonasjonalprodukt, *B* = befolkning, *EMP* = sysselsetting, og *N* = potensiell arbeidsstyrke, dvs. er i alderen 18-67 år og er i stand til å jobbe. Definerer *EMP* som årsverk med forenklinga at alle som er sysselsatte jobber et årsverk for lettere kopling til *N* og *B*.

(ii) *BNP/B* er bruttonasjonalprodukt per innbygger, *BNP/EMP* er arbeidsproduktivitet per sysselsatt (når vi forenkler slik at alle som er sysselsatte arbeider et årsverk), *EMP/N* er andelen av den potensielle arbeidsstyrken som er i jobb, og *N/B* er andelen av befolkninga som reknes som arbeidsføre. $(1 - EMP/N)$ fanger opp utenforskap i form av arbeidsløyse), mens deler av $(1 - N/B)$ fanger opp utenforskap når vi trekker fra de som ikke reknes til den potensielle arbeidsstyrken som følge av alder.

(b) Forklar hvordan høyere reallønn kan bidra til at stadig fleire ser ut til å falle utfor arbeidsmarkedene.

Svar: Reallønna er lik den marginale arbeidsproduktiviteten som igjen er verdien av siste timen med arbeid. Høyere reallønn gjør at færre tilfredsstillt kravet til arbeidsproduktivitet og dermed blir uten arbeid.

(c) Enkelte har foreslått at staten bør betale deler av lønna til de som faller utfor arbeidslivet. Hvilke fordeler og ulemper har dette forslaget?

Svar: Fordeler: Fleire møter kravet til arbeidsproduktivitet $\implies EMP/N$ auker + noen av de som er definert som ikke i stand til å jobbe til den høge reallønna, kan omdefineres til delvis arbeidsføre. I tillegg fører forslaget ikke til auka utlegg på statsbudsjettet fordi folk som mottar trygd allerede får midlene over statsbudsjettet.

Ulemper: Lønnsstøtte kan åpne for at arbeidsgiverne heller ansetter de som står utfor arbeidsmarkedet fordi lønnskostnadene synker. Denne risikoen er spesielt høg for personer som gjennom å delta i arbeidslivet blir meir arbeidsføre over tid.

3-2. Sprikende meldinger fra økonomien

Følgende tre sammensatte påstander om norsk økonomi er sanne: Norsk økonomi vokste i 2022, nei norsk økonomi krympa i 2022. Den gjennomsnittlige årslønna vokste i 2002 nei årslønna falt. Boliglånsrenta vokste i 2022, nei boliglånsrenta falt.

- (a) Hvordan vil du forklare at den første og den siste delen i hver av de tre påstandene er sanne (tips: alle påstandene har de samme to forklaringene).

Svar: Nominelle versus reelle tall: Nominelt BNP vokste mens reelt BNP sank, den nominelle snittlønna auka mens den reelle snittlønna sank, og den nominelle renta vokste mens reallrenta falt.

- (b) Fra et økonomisk ståsted, hvilket av de to forklaringene du nemner i (a) bør vi legge mest vekt på, og hvorfor? Illustrer med et eksempel.

Svar: De reelle (inflasjonsjusterte) tall fordi nominelle tall kan gi en pengeillusjon. Dette ser vi klart i arbeidsmarkedene der tilbudskurva for arbeidskraft er definert som alternativverdien av tid som har motstykket reallønn. Merknad: Andre klare eksempel som illustrerer problemet med pengeillusjon gir også full uttelling.

- (c) I 2022-23 var det sterk vekst i verdien av oljefondet som nylig passerte 16 tusen milliarder kroner. Hva er den viktigste forklaringa på denne sterke verdiveksten.

Svar: Oljefondet er plassert i utenlandske obligasjoner og aksjer og fast eiendom i utlandet. Det sterke fallet i verdien på NOK i den samme perioden har vært langt større enn avkastninga på fondet i utenlandsk valuta.

3-3. Redusert privat boligbygging i Norge

Den private boligbygginga har falt sterkt det siste året. Interesseorganisasjonen for byggenæringene frykter at oppimot 30 tusen bygningsarbeidere kan miste jobben det neste året.

- (a) Hva er den viktigse grunnen til det sterke fallet i boligbygginga det siste året? Forklar kort.

Svar: Auken i nominelle renter som følge av høyere styringsrente. Årsak: Høyere renter har ført til redusert etterspørsel etter boliger, som i neste omgang har ført til mindreaktivitet i byggebransjen. Om man korrigerer for inflasjonen og rekner realrente i stedet, så må man også korrigere for inflasjon også når det gjelder lønnsutviklinga. Det gir et dystert bilde fordi den snitt reallønna har falt, jf. spørsmål 3-2.

- (b) Hva slags virkemiddel vil du foreslå for å forhindre den forventta nedgangen i sysselsetting i byggebransjen? Forklar kort.

Svar: Auke i statlig byggeaktivitet. Årsak: Dette er et direkte og målretta forslag for å forhindre fall i sysselsettinga i byggebransjen. Gitt at aktiviteten er låg i sektoren, er det også mulig for offentlig sektor å få gode tilbud (= lågere priser) på prosjekt som settes ut. Det er også et etterslep i vedlikehold av offentlige bygg, spesielt skoler, som delvis kan tettes gjennom dette tiltaket. Den forventta nytte-kost effekten av tiltaket blir derfor høy.

- (c) Andre hevder at det ikke er noen grunn til å iverksette særskilte tiltak for byggebransjen gitt forventningene det neste året. Nemn noen faktorer **for** og **mot** at tiltak ikke er ønskelig, og forklar kort på hver faktor.

Svar: Mot: (i) Situasjonen kan bli kortvarig, slik at man ikke rekker å sette inn tiltak så raskt at det hjelper. (ii) Problemet i norsk økonomi med ei meget låg total arbeidsløyse er ikke for låg aktivitet, men for høy aktivitet. Tiltak for å opprettholde aktiviteten i bygg- og anlegg er derfor ikke ønskelig ut i fra virkninger på inflasjonen og dermed risikoen for at styringsrenta forblir høy lenger enn nødvendig.

For: (i) Det er et stort etterslep i vedlikeholdet av offentlig infrastruktur, slik at nytte-kost forholdet er høgt, mao. tiltak bør iverksettes uansett. (ii) Faren for en nedgang i sysselsettinga i bygg- og anleggsektoren kan spre seg og bidra til negative forventninger, som kan bidra til en lågkonjunktur/resesjon.

3-4. Internasjonal utvikling

Auka eksport blir sett på som en viktig faktor for å bidra til økonomisk vekst i utviklingsland og for i-land som har store strukturelle problem i økonomien (som f.eks. Hellas).

- (a) Hva er de viktigste årsakene til at eksport blir sett på som viktig for å bidra til vekst på kort sikt både for utviklingsland og land med høy arbeidsløse?

Svar: Fordi utviklingsland og land med høy arbeidsløse har ei relativt lønnselastisk (flat) tilbudskurve for arbeidskraft, dvs. at auka sysselsetting ikke får den ekstra effekten på innenlandsk kjøpekraft som følger av vekst i lønningene (jf. diskusjon om fattigdomsfellene).

- (b) Anta at de kortsiktige problema er løst (jf. (a) ovafor). Hvorfor er eksport relativt sett mindre viktig for å skape større økonomisk aktivitet på lengre sikt i land med høy arbeidsløse/undersysselsetting?

Svar: Fordi auka sysselsetting etter hvert fører til større lønnsvekst (når tilbudskurva for arbeidskraft blir mindre flat) og dermed større innenlandsk kjøpekraft. En ensidig men vellykka eksportstrategi fører dessuten til at egen flytende valuta styrker seg pga. sjølkorreksjon, noe som gjør det vanskelig å fortsette med stor positiv nettoeksport over mange år.

- (c) Noen hevder at landbruk er i ei særstilling prisene på matvarer kan variere sterkt ved relativt små endring i tilgangen på matvarer i matvaremarkedene. De hevder videre at derfor bør styresmaktene i utviklingsland kunne skjerme landbruk mot virkningene av internasjonal handel. Hvorfor er dette ikke noe bra forslag?

Svar: Fordi de samme mekanismene i (a) og (b) også gjelder for landbruket: For mange utviklingsland er eksport av landbruksvarer viktig for å redusere undersysselsetting og auke inntektene på landsbygda. Undersysselsetting er et spesielt stort problem på landsbygda i mange utviklingsland og ei medvirkende årsak til at mange søker jobb i byene. Problema knytta til sult ligger hovedsaklig ikke på tilbudssida men på etterspørselssida – låg kjøpekraft gjør de fattige spesielt utsatte for høge matvarepriser. Det viktigste tiltaket på lang sikt er derfor å bidra til at de fattigste får inntekt slik at de kan kjøpe mat også når prisene er høge.

3-5. Dagsaktuelt: Er inflasjonstoppen nådd?

Etter snart to år med høy inflasjon, avtar nå inflasjonen internasjonalt og i Norge.

- (a) Hva er de viktigste grunnene til dette? Grunngi kort

Svar: Direkte gjennom restriktiv pengepolitikk og indirekte gjennom reduserte forventninger om langvarig høy inflasjon. Sentralbankene i land som har lyktes med å dempe inflasjonen har gjennomgående ført en restriktiv pengepolitikk som har ført til auka sparing (for de som kan spare) og redusert forbruk for de fleste. Dette har bidratt til lågere priser.

Fordi den stramme pengepolitikken har fungert sjøl om det har tatt noe lenger tid enn ønska, har dette bidratt til å dempe forventningene om høy inflasjon. Det har i neste omgang ført til lågere krav om lønnsauke enn det som ville vært tilfellet om forventningene til høy inflasjon hadde vært sterkere.

- (b) Mange økonomer hevder at den nedgangen vi har sett ikke er særlig robust, dvs. at vekst i inflasjonen igjen kan føre til at inflasjonen blir sjølførsterkende. Hva er den viktigste årsaka til dette synet.

Svar: Gjentatt tiltakende inflasjon kan påvirke inflasjonsforventningene, jf. siste del av svaret i (a). I tillegg har arbeidsløsa ikke vokst mye som følge av den restriktive pengepolitikken. Det har bidratt til å styrke tilliten til sentralbankene si handtering i dagens situasjon og redusert kravet om ekspansiv finanspolitikk.

- (c) Hvordan har erfaringene med stagflasjon på 70-tallet og tidlig på 80-tallet påvirka den økonomiske politikken i dag?

Svar: Stagflasjon innebærer kombinert høg arbeidsløyse og høg inflasjon. På 70-tallet var man seint ute med å innføre en restriktiv pengepolitikk. Det bidro til at forventningene om langvarig høg inflasjon fikk sterkere fotfeste, bl.a. som følge av at mange land sine regjeringer kombinerte en restriktiv pengepolitikk med en ekspansiv finanspolitikk. Erfaringene med sein respons kombinert med en ekspansiv finanspolitikk som dempa effekten av den restriktive pengepolitikken har bidratt til at mange land sine regjeringer ikke har stoppa rentehevingene og samtidig kjørt en mindre ekspansiv finanspolitikk.

Merknad: De erfaringene vi har hatt med politisk uavhengige sentralbanker som styrer etter et inflasjonsmål har slik sett vært gode.

Bjarne Ytterhus
ekstern vurdering av oppgaveteksten

Eirik Romstad
fagansvarlig